

Resumé av årsmöte och föredrag av Olle Josephson vid sammankomst i SIS den 17 februari 2025

Sammankomsten inleddes med årsmöte i matsalen, där nästan alla som anmält sig till sammankomsten hade infunnit sig. Årsmötet avklarades snabbt och avslutades med att nyvalda ordföranden Karin Borgkvist Ljung avtackade avgående ordföranden Kerstin André och att styrelsen framförde en hyllningsvisa till henne och genom sekreteraren överlämnade en flaska champagne. Avgående ordföranden tackade för hyllningarna, varpå medlemmarna kunde mingla en stund och inköpa stämningshöjande vätskor. Middagen serverades före ordinarie tid och under förrätten sjöngs Helan till samma melodi som den tidigare hyllningsvisan, **"14 år tror jag visst att jag var"** och Halvan till melodin **"I could have danced all night"** riktad till kvällens föredragshållare Olle Josephson och med referens till en tidigare talare med språktema, Thomas Bolme. Till huvudrätten, långa, och med glaset i hand hälsade Ordförande Karin välkommen till bords och vår föredragshållare välkommen till sammankomsten. Hon bad sedan vår för dagen nye medlem, Ragnar Hult, att kort presentera sig. Ragnar berättade att han varit verksam inom förlagsvärlden och att hans stora intresse är musik, körsång och kulturhistoria. Efter efterrätt och kaffe och sedvanlig paus introducerade hon **Olle Josephson** som professor emeritus i Nordiska språk vid Stockholms Universitet och tidigare chef för Svenska Språknämnden och Språkrådet. Han har även varit språkrönikör i Svenska Dagbladet under ett par decennier och medverkar idag i Språktidningen. Vidare har han givit ut flera böcker, bl a den nyutkomna *Grammatik, ord, texter*.

Olle tog så över ordet och inledde med att rekommendera tre böcker i ämnet Språkvård och som han hade som utgångspunkt för sitt föredrag. En är: Språkrådet rekommenderar, en annan är av Lena Lind Palicki, som förordar övergång till "dom" i stället för "de" och "dem". En tredje är skriven av Fredrik Sjöberg som handlar om inkluderande språk. Han övergick sedan till att berätta att en språkpolitik fastställdes år 2005 och att vi nu lever i ett mera komplicerat samhälle med nära 200 språk i Sverige och där 15-20% av befolkningen inte har svenska som modersmål. Det fanns ett offentligt och ett privat språk och det stod klart på 1990-talet att det behövdes en språkpolitik. Ett exempel på detta är att regeringen hade e-post på engelska. **År 2005 antog Riksdagen 4 språklagar**, som blev inskrivna i Språklagen fyra år senare.

Dessa är: Svenska språket ska vara huvudspråk i Sverige

Svenskan ska vara ett komplett och samhällsbärande språk

Den offentliga svenskan ska vara vårdad, enkel och begriplig

Alla ska ha rätt till språk: att utveckla och tillägna sig svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråket och att få möjlighet att lära sig främmande språk.

Det finns två institutioner för språkvård: **Språkrådet**, som är tillsatt av regeringen och **Svenska Akademien**, som är en egen institution med kvalificerad kunskap och som sköter grundforskningen om språket. De ger ut SO, som är dagens svenska och SAOB som är en mycket omfattande skrift. Det råder stor samsyn mellan de två institutionerna. Olle övergick så till att berätta om **Språkrådets 8 kriterier** vid språkriktighetsbedömningar. Dessa 8 skall vägas mot varandra. Ett exempel är avvägandet "ska-skall", där "ska" ska användas officiellt. Ett annat är "var-var" i fråga om befintlighet, där "var" gäller. Olle pekade på det i detta sammanhang fattiga engelska språket där "where" betyder både var och vart. Han gick sedan igenom de åtta kriterierna som Språkrådet rekommenderar:

1. Språkbruket. Basen är hur vanligt det är. Exempel: Riksdagen ska/skall besluta i vår.

2. Normerna och normkällorna: Exempel: Gangsers/gangstrar, där gangstrar är et som gäller, men där gangsters är vanligare. Annat exempel: "spirituell" som i grunden betyder förandlig, men har fått innebörden "slagfärdig".

3. Grammatiken. Satsens ställning är av betydelse, liksom perspektivet. Exempel: Kraftfulla subventioner är nödvändigt/nödvändiga. I exemplet under **2.** Gangsters är inte systemenligt.

4. Funktionalitet och begriplighet. Det ska vara lätt att lära, lätt att förstå. Undvik uttryck som "bestrida kostnader" som kan uppfattas felaktigt. Den "svarta listan" har ord som är förbjudna för allmänheten. Den svenska "svarta listan" är skarpare än i kontinentala språk.

5. Acceptans. Till exempel användning av engelska ord som "benchmark" för svenska "riktmärke". I svenskan är nu "dejt" mera använt än "date". I svenskan är 1 av 75 ord engelska.

6. Maktfrågor. Särskilt i fråga om personbenämningar som "brukare" och även det mycket debatterade "hen". Olle betonade att sådana kommer man alltid att bråka om och denna konflikt är viktig och behövs.

7. Skrifthistorien. Vissa skriftfrågor går inte att ändra på även om de strider mot det rationella. Exempel sen/sedan och chaufför/sjåför.

8. Svenskans gränser. Svenskans ordföljd ändrar man inte. Exempel: Man säger inte: I morgon hon ska söka mormor. Ett annat exempel är "flera partner/partners"

Ett av de vanligaste diskussionsämnena är de/dem/dom i objektsform nämnde Olle sedan. Skrifthistorien tar över. De viktigaste kriterierna är annars nummer 1 och 4. Med denna information avslutade Olle Josephson sitt föredrag och efter en kraftig applåd vidtog en frågestund. Den första frågan rörde barn och deras användning av presens i stället för preteritum vid beskrivningar. Olle förklarade detta med att barn använder presens vid närliggande beskrivningar och preteritum vid mera avlägsna. En direkt följdfråga blev då varför svenskan har bytt "imperfekt" mot "preteritum" och svaret blev att det är en anpassning till tongivande europeiska språk. Frågan om "ska" eller "skall" kom åter upp och "ska" är mjukare än "skall" som låter statligt och hårt. Olle avslutade med att konstatera att svenskan är ett rikt språk och ligger på 60:e plats när det gäller ordrikedom.

Ordförande Karin avtackade så Olle Josephson för ett mycket intressant och väl framfört föredrag och överräckte en dryck av okänd härkomst, men som tacksamt mottogs av Olle. Hon hälsade också välkommen till marssammankomsten den 17 mars som kommer att handla om Scania och dess intressanta utveckling.

Vid penna

Lennart Hammarberg

Vid kamera

Jan Marcusson